

PIERRE BOURDİEU'NÜN KAVRAMSALLAŞTIRMALARI AÇISINDAN KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TOPLUMSAL ETKİLERİ; İZMİR, GÜRÇEŞME VE UZUNDERE ÖRNEĞİ*

Gülsüm AKSOY**
ORCID:0000-0003-1278-161X

Öz

Kentsel dönüşüm disiplinler arası bir konudur ve konuya bakış açıları çok çeşitlilik göstermektedir. Bir bölge için kentsel dönüşüm kararı verildiği andan itibaren bölgenin fiziksel ve coğrafi koşullarıyla ilgilenen pek çok alan vardır. Ancak konunun fiziksel sonuçları kadar üzerinde durulması gereken sosyal ve toplumsal boyutları da vardır. Sosyolojik olarak kentsel dönüşüm alanında yapılan çalışmalar konunun bu boyutuyla ilgilenmektedir. Bu tez özelinde ise diğer çalışmalardan farklı olarak kentsel dönüşüm konusuna Bourdieu perspektifinden bakılmıştır. Güç ve iktidar ilişkileri alanı olan kentsel dönüşüm alanında habitus ve sermaye ilişkilerindeki değişimin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Bunu yapabilmek içinse nicel paradigma kullanılarak karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Bunun için kentsel dönüşüme uğramış bölgelerden gelen kişilerin yerleştirildiği bir mahalle olarak İzmir'in Uzundere bölgesinde Yaşar Kemal Mahallesi ile henüz kentsel dönüşüme uğramamış ancak belediye tarafından projelendirilen bir bölge olan Gürçeşme çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bu bölgelerde nicel bir teknik olan anket tekniği uygulanmıştır. Sorularla test edebilmek adına dört tane ana hipotez, yedi tane alt hipotez oluşturulmuştur. Her iki bölge için iki ayrı soru formu oluşturulmuştur. Genel olarak sorular benzer olmakla birlikte her iki bölgenin koşullarına bağlı olarak farklı sorularda sorulmuştur. Her iki bölge için toplam 473 kişiye anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler istatistik programına girilerek sonuçlar kuramsal temelde yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dönüşüm, Alan, Sermaye, Habitus

---

* Bu metin S.D.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Metin Özkul'un danışmanlığında hazırlanan ve 07.09.2018 tarihinde savunulan yüksek lisans tezinin tanıtımıdır.

** Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji A.B.D. Doktora öğrencisi, gulsummaksoy@gmail.com

Makale Gönderim Tarihi: 15/04/2019 Kabul Tarihi: 22/04/2019

Social Effects of Urban Transformation in Terms of Pierre Bourdieu's Conceptualizations: An Example of Greme and Uzundere the Province of Izmir

Abstract

Urban transformation is an interdisciplinary issue that perspectives vary widely. Since there is a decision for urban transformation for a region, there are many areas that are interested in the physical and geographical conditions of the region. However, there are social and communal dimension as well as the physical consequences of the subject. Sociological studies in the field of urban transformation are concerned with this aspect of the issue. In this thesis, unlike other studies, the subject of urban transformation was examined from the perspective of Bourdieu. Urban transformation field that is power and power relations, it is emphasized that the changes in the relations between habitus and capital. In order to achieve this, comparative analysis was made by using quantitative paradigm. For do this, it was designated two place as project area: where people from urbanly transformed areas was located the neighborhood Yasar Kemal which is located in Uzundere district of Izmir and Gurcesme, which has not yet undergone urban transformation but is projected by municipality, has been indentified as the study area. In these regions, a quantitative technique, the survey thechnique was applied. Four main hypotheses and seven sub-hypotheses were created to test the questions. Two separate questionnaires were created for both regions. Though the questions were similar in general, they were asked in different questions depending on the conditions of both regions. Totally 473 people were interviewed for both regions. After that, obtained data from interviewed using for test in statistical program and the results were interpreted on the theoretical basis.

Keywords: Urban Transformation, Area, Capital, Habitus

Kentler çok sayıda insanı bünyesinde barındıran ve bir arada yamalarına imkan tanıyan yaşam alanlarıdır. Kentlerin bu çok sesli yapısı pek çok toplumsal dinamie sahip olmasına neden olmakta ve alanı direkt olarak sosyolojisinin konusuna dahil etmektedir. Kentler tarihin hemen her döneminde varlık göstermiştir. Ancak sanayilemeyle birlikte kentler kırsal alandan çok sayıda g almaya balamıtır. Yaşanan hızlı kentleşme toplumsal, siyasal, iktisadi, kültürel, mekânsal pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu tez kapsamında kentte yaşanan mekansal problemlerden kaynaklanan kentsel dönüşüm konu edilmiştir. Kentsel dönüşümün sonucu olarak ekonomik, kültürel, sosyal sorunlar Pierre Bourdieu'nun sermaye kavramı çerçevesinde yorumlanmıştır.

Sosyolojik açıdan kenti tanımlama girişimlerinde kentten, genellikle nüfus birikiminin, uzmanlaşmanın, iş bölümünün, sanayileşmenin, ikincil ilişkilerin yoğun biçimde yaşandığı bir yer olarak söz edilir. (Serter, 2013) Kent, "tarımsal ve tarım dışı üretimin denetlendiği, dağıtımın koordine edildiği; tarım dışı üretime dayanan teknolojik değişme ve gelişmenin beraberinde getirdiği teşkilatlanma, uzmanlaşma ve iş bölümünün yüksek düzeye ulaştığı, geniş fonksiyonların gerektirdiği nüfus büyüklüğüne varıldığı, sosyal heterojenlik ve entegrasyon düzeyi yüksek, karmaşık ve dinamik mekanizmanın sürekli olarak işlediği insan yerleşmesidir." (Görmez, 2004)

Dünyanın geçirdiği değişim süreçlerine bağlı olarak kentlerin işlev, fonksiyon ve tanımları da değişim göstermiştir. 1970'ler ve sonrasında, kentin sınıf savaşımının yaşandığı bir yer olarak algılanmasının yansımalarını görmekteyiz. Buna göre, kent üzerine evrensel çözümler yapmanın yerine, uluslararası kapitalizmin yerele, yani kentlere hangi yönde etkilerde bulunduğunu incelemek daha yerinde olacaktır. 1980'li yıllara gelindiğinde, yaşanan toplumsal-ekonomik değişimlerle birlikte kent çalışmaları, daha da çeşitlenerek, gençlik, toplumsal cinsiyet, çevre sorunları ve gündelik yaşam odaklı yeni toplumsal hareketler, sermayenin küreselleşmesinin kentlere etkisi (dünya kenti), metropolleşme ve postmodernizm üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. (Flanaan, 1994; Alkan, 2002)

Weber kenti çok yönlü olarak kavrar. Weber'e göre bir mekânda evlerin bitişik inşa edilmiş olması, nüfusunun yoğun oluşu, ekonomik faaliyetinin tarım dışı bir mahiyet arz etmesi, o mekâna şehir denilmesi için yeter nitelikler değildir. Weber'in ortaya koyduğu kentsel topluluk kavramı, kuramının ana hatlarını oluşturur. Weber'e göre kentlerde toprak ve kan bağının önemi yoktur. Kentsel toplulukta kurumsal devamlılık önemlidir. Kurumsal devamlılık, toprak ve kan bağına dayanmadığı gibi bir veya birkaç ailenin sürekli egemenliğine de dayanmamaktadır. Kan bağına ve egemenliğin aynı kaynağın devrine dayalı kurumsallığın gelişmeci bir yönü yoktur. Avrupa kentini özgün kılan hem tarihsel hem de kurumsal devamlılığı ve bu devamlılığın oluşturduğu gelişmeci evrimlidir. (Arcan, 2014)

Simmel de Weber gibi, metropolü tarihsel bir gelişme olarak görür ve amacı, kentsel hayatın genel karakteristiklerini tanımlamaktır. Weber'den farklı olarak ise Simmel, metropol toplumuna yaklaşımını, antropolojik ve sosyal psikolojik bir içerikle mikro seviyede davranışı gözleyerek inşa etmektedir. (Özdemir, 2010) Simmel'in sosyolojisinin kurucu unsurlarını belirlediği çalışmasında Frisby The Metropolis'i, Simmel'in mekân kavramlaştırması hakkında ipuçları edinmek üzere incelemiştir ve konuyu şu ifadelerle anlatmıştır: "Mekân sosyolojisi bağlamında kent, sosyolojik sonuçları olan bir olgu değil, mekânsal olarak biçimlenmiş, sosyolojik bir olgudur. Metropol, sadece toplumsal

farklılaşma ve karmaşık toplumsal ağların odak noktası değil, aynı zamanda kalabalıklar gibi müphem toplulukların yerleşim yeridir. Çeşitli toplumsal katmanları bir araya getiren kentin açıklığı, gettoda yoğunlaşmış azınlık olarak tanımlanan toplumsal mesafeyle karşıtlık oluşturur. Diğer bir deyişle, herhangi birinin ortak insan varoluşuna tam bir umursamazlığına imkân sağlar. Daha az ekstrem bir biçimde, metropolde sürekli değişen uyaranların hengamesiyle yüz yüze olan bireyin varlığının ve toplumsal mesafenin muhafazasının bir aracı olarak toplumsal etkileşimdeki yaygın kayıtsızlık, Simmel'in yüzyılın başındaki çalışmasının merkezi teması olmuştur." (Frisby, 2002; Özdemir, 2010) Simmel kentin kuruluşu ve gelişmesi gibi problemlerden ziyade kent hayatının kişilik üzerindeki etkilerini ve kişilikte meydana getirmiş olduğu değişiklikleri incelemeye çalışmıştır. Simmel'e göre kent, modern insanın yaşamında merkezi bir yere sahiptir. Modern hayatın en temel sorunu, devasa toplumsal güçler, tarihsel miras, dış kültür ve teknik karşısında, kişilerin kendi özerklik ve bireyselliklerini koruma çabasından kaynaklanır. Kent gibi, sosyal ilişkilerin çok geniş ve karmaşık bir şekil aldığı sosyal çevre içerisinde yaşayan birey, durmadan değişen, hızla birbiri ardına akıp giden ve çoğu zaman birbiriyle çatışan bir sürü izlenimle karşı karşıyadır. Bunun için, kendisini dış dünyanın değişmelerinden, çatışmalarından ve tehlikelerinden koruyabilecek bir kişilik yapısı geliştirmek zorundadır. Buna ulaşabilmek amacıyla kent insanı, artık köyde yaşayan bir insan gibi kalbiyle, yani duygularıyla değil, tam tersine beyniyle, düşüncesiyle hareket edecektir. Kent, zekânın olduğu kadar, para ekonomisinin de egemen olduğu yerdir. Para insanlar arasındaki mesafeyi eşitleyen ve insanları nesneleştiren bir araçtır. Herkese aynı soruyu sordurur: Kaça? /Kaç para? Kentte ekonomik hayat, herkesi bir sayıya indirgeyecek biçimde rasyonelleşmiştir. Modern kentte üretim, pazar için, yani üreticinin kişisel görüş alanına girmeyen bilinmeyen alıcılar için yapılır. Bu anonimlik tarafların "entelektüel olarak hesap yapan ekonomik bencilliklerini" olağan hale getirir. (Simmel, 1996)

Marx şehri daha çok mülkiyet ilişkileri ve sınıflar üzerinden ele almıştır. Bu anlamda Marx için kent sınıf savaşının mekânı ve kapitalizmin yarattığı bir çevredir. (Serter, 2013) Marx'ın ise sermayeyi elinde bulunduranların kentteki hâkimiyetini sürdüreceği ve kapitalist üretim biçimlerinin kent yapısına hâkim olacağı fikrini savunmuştur. Şehirler kapitalizmin varlığını devam ettireceği alandır. Bal kitabında konuyla ilgili şunlara değinmiştir; 'Marx Alman ideolojisi adlı çalışmasında kent-kır ayrımını; sanayi, ticari ve tarımsal işgücü arasındaki ayrımlar üzerine kurmuştur. Kent düşün emeğini çağırıştırdığı, taşınabilir sermayenin emeğe ve değiş tokuşa bağlı olduğu halde; kırsal alanlar emek gücünü ve değiş tokuşa dayanmak zorunda olan taşınmaz malları çağırıştırmaktadır. Marx işte buna dayanarak, kentlere bir ilerici nitelik

vermektedir. Çünkü ilkel tarımsal yapıda olmayan ekonomik, siyasal ve kültürel birçok işlev kentlerde yoğunlaşmıştır. (Bal, 2011)

Marx, toplumsal hayatı çözümlerken yalnızca ekonomik ilişkileri kriter olarak almaktayken; Weber, ekonomik, sosyal ve siyasal düzendeki ilişkileri; Bourdieu ise ekonomik ilişkilerin yanında kültürel, sosyal ve simgesel ilişkileri de ana kriterler olarak çözümlenimin içine almaktadır. Bourdieu için ekonomik sermaye ekonomik kaynaklara sahiptir. Toplumsal sermaye ilişkilere egemendir: aile ya da mezun olduğu okuldan dolayı kullanabilecekleri etki ve destek ağları, kültürel sermaye farklı sınıflar arasında zevklerin, neyin güzel ya da değerli olduğuna dair kararların nasıl değiştiğini ve seçkinlerin nasıl kendilerini popüler zevkten uzaklaştırmakta olduklarını çok ayrıntılı olarak çözümlenmiştir. (Wolf, 2015)

Marksizm, toplumsal eşitsizlikleri ve sınıfların yapısını ekonomi temelli ortaya çıkan sermaye birikimleriyle ifade etmeye çalışmış, alt ve üst yapısal koşulların – ekonomi ve toplum- belirleyici rollerinden bahsetmiştir. Fakat sermayenin sınıfsal çatışmaların ve toplumsal eşitsizliklerin açıklanmasında üstlendiği rol itibarıyla, temelde üretim sürecinde ortaya konulan eksenin dışına çıkmamıştır. Bourdieu için sınıfların yapısını üreten ve toplumsal eşitsizlikleri anlamayı sağlayan sermaye, daha kapsamlı ve çeşitli boyutlarda anlaşılmalıdır. Özellikle ekonomik ilişkilerin ekseninden çıkarılarak, sosyal etkileşim alanlarındaki gündelik pratikler, özgül koşullar, alışkanlıklar, eyleyicilerin sosyal ilişkileri ve aidiyetleri, kurumsal yapılar ve iktidar alanları vb. ekseninde düşünmüştür (Aydemir, 2011)

Bourdieu ekonomik sermayeyi Marx'ın yaklaşımını sahiplenerek ele alır ve analizlerinde kültürel sermaye ile birlikte başat hiyerarşi kuran ve eşitsizlik üreten güç olarak kullanır (Bourdieu, *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*, 1984; Göker E. , 2007)

Bourdieu kültürel sermayeyi ebeveynlerin çocuklarına aktardıkları bir şey olarak görmektedir. Bourdieu, farklı sınıflar arasında zevklerin, neyin güzel ya da değerli olduğuna dair kararların nasıl değiştiğini ve seçkinlerin nasıl kendilerini popüler zevkten uzaklaştırmakta olduklarını ayrıntılı olarak çözümlenmiştir. Bourdieu'nun en büyük ilgisi kültürel sermayenin nasıl eğitimsel anlamda yararlıya dönüştüğü ile ilgilidir. Eğitilmiş ya da varlıklı ailelerden gelen çocuklar eğitim sisteminin içinde kolayca başarılı olabilecekleri bilgi, davranış ve tavırlara doğuştan sahip olurlar. Rekabete dayalı sınavların "resmi eşitliği" insanları kendi kişisel değerleri dolayısıyla başarılı -ya da başarısız- olduklarına inanmaya teşvik eder. (Wolf, 2015)

Sosyal sermaye, az ya da çok kurumsallaşmış karşılıklı tanışıklık ve tanıma ilişkilerinden oluşan uzun ömürlü bir networke sahip olmayla ya da başka

şekilde söylersek, bir gruba üyelikle bağlantılı, kendi üyelerine kolektivitinin sahip olduğu sermayenin desteğini, kelimenin farklı anlamlarıyla kredi hakkı tanıyan bir 'referans' sağlayan fiili ya da potansiyel kaynaklar kümesidir. Aynı zamanda toplumsal olarak kurumsallaştırılabilir ve ortak bir adın (bir ailenin, sınıfın veya bir kabilenin veya bir okulun, bir partinin vb. adının) kullanımıyla eşzamanlı olarak bu ilişkilere girenleri şekillendirmek ve bilgilendirmek için tasarlanmış bütün bir dizi kurumsallaştırıcı edimle teminat altına alınabilir; bu durumda, mübadeleler içinde az ya da çok fiili olarak tesis edilir ve bu şekilde sürdürülür ve pekiştirilirler. Ayrılmaz şekilde maddi ve sembolik mübadelelere dayandığından kurulması ve sürdürülmesi yakınlığın yeniden ikrarını varsaydığından, bu ilişkiler kısmen fiziksel (coğrafi) uzamdaki, hatta ekonomik ve sosyal uzamdaki nesnel yakınlık ilişkilerine indirgenemez. (Bourdieu, Sermaye Biçimleri, 2010) Pierre Bourdieu'nun bu çözümlenmeleri kentsel dönüşüm alanında sahip olunan sermayeler üzerinden tez konusuna dahil edilmiştir. Kentsel dönüşüme uğrayacak olan bölgedeki halkın sahip olduğu sermayelerin kentsel dönüşüme uğradıktan sonra ne gibi değişimlere uğradığı tezin ana problemini oluşturmaktadır. Tez kapsamında kentsel dönüşümün var olan sermayeler üzerinde ne yönde değişimler yaptığını tespit etmek amaçlanmıştır. Kentsel dönüşüm konusunda mühendislik, mimarlık, şehircilik, jeoloji ya da kamu yönetimi gibi alanlarda yapılan çalışmaların aksine bu tez konuyu sosyolojik anlamda ele almakla birlikte sosyoloji alanında yapılan çalışmalardan da konuya Pierre Bourdieu kavramsallaştırmalarıyla bakması yönünden ayrı bir yere sahiptir.

Bourdieu'nün fikir yapısını ve kavramsallaştırmalarını kent araştırmaları için kuvvetli bir yenilenme vaat eder. En başta Bourdieu'nün alan analizi zaman-mekan, değişim-sabitlenme sorunlarını geride bırakmayı amaçlayan bir yaklaşım. Kenti topolojik analiz mantığıyla uyumlu bir biçimde sosyal uzaylar olarak kenti kavrama imkanını sunarak, nesnenin spesifik tarihselliğini ampriori teorik izahlara başvurmadan açıklamayı mümkün kılar. (Bourdieu, Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar, 2003) Kentsel teorinin sürekli tekrarlanan bir kriz durumu içinde olduğu yaklaşımı büyük ölçüde kentin sosyal teori içinde yukarıda tartışılan konumlanma biçimiyle bağlantılıdır. Bourdieu'nün sosyoloji pratiğinin kentsel teoride açılımlar ortaya çıkarabilecek potansiyel özellikleri birkaç başlık altında toplanabilir. İlki sayısız ikiliklere hapsolmuş sosyal teorinin kent araştırmalarına taşınmasıyla inşa edilen ve kendi teorik öncüllerini doğrulamayı hedefleyen normatif kent teorileri yerine sosyal uzaylar yaklaşımına bağlı ve "alan-habitus-sermaye" gibi nesneyi kendi bağlamında kavramsallaştıran kavram repertuarlarının kent araştırmalarına kazandırılmasıdır. İkincisi, kentli bireylerin tutum, kanaat, davranış ve algılarının tarihsizleştirilmiş, toplumsal ve kültürel bağlamlarından soyutlanmış ve iktidar ilişkilerinin etkilerinden arındırılmış

biçimde ölçülmesine odaklanmış davranışsal ve rasyonel seçimci teorilerin alternatifinin sunulmasıdır. Bu alternatif, kenti zaman-mekan pratiklerine dayalı kavramsallaştıracak çıkarların antropolojisinin, sembolik tahakkümün ve sembolik şiddetin eleştirisinin, pratiklerinin genel ekonomisinin, çoklu zamansal yapıların ve sembolik iktidarın analizinin kentsel teori bağlamında yeniden inşadır. (Bourdieu, Pascalian Meditations, 2000; Göker A. A.-E., 2014)

Alanı Bourdieu'cü ifadelerle anlamak gerekirse kentsel dönüşüm alanı bir oyun alanıdır. Oyun alanı içindeki aktörler bulunmaktadır. Aktörler ise kentsel dönüşüm bölgesindeki mahalle sakinleridir. Aktörler dönüşüm öncesinde de sonrasında da belirli sermayelere sahiplerdir. Alan içinde sahip olunan sermayeler zamanla habitusu meydana getirmektedir. Ancak sermaye sabit ve değişmez değildir. Kent alanında yapılan kentsel dönüşümle beraber kentin sosyal dokusunda değişimler meydana gelmektedir. Tez kapsamında karşılaştırmalı örneklem gruplarının kullanılmasının nedeni, kentsel dönüşüme uğramış bölgeye mahalle, yaşayış, etnik, kültürel ve ekonomik anlamda benzer özellikler gösteren başka bir bölge tespit ederek, dönüşüme uğramadan önceki ve uğradıktan sonra ki habitus ve sermaye özellikleri karşılaştırmaktır. Kentsel dönüşüme uğrayacak olan bir bölgeyi, kentsel dönüşüme uğramadan önce ve uğradıktan sonra yapılacak boylamsal bir çalışma bu tezin konusu için daha uygun gibi görünse de zamansal anlamda var olan kısıt böyle bir çalışmanın yapılmasına engel oluşturmuştur. İzmir Büyükşehir Belediyesi tapu kadastro biriminden kentsel dönüşüme yaşayarak tahliye edilmiş kişilerin yaşadığı ve kentsel dönüşüme uğrayacak olan bölgelerin bilgisi alınmıştır. Bu bölgelerde arasında sosyo-ekonomik açıdan benzer bölgeler tespit edilerek örneklem grubuna dahil edilmiştir. Öncelikle kentsel dönüşüme uğramış bölge olan Uzundere bölgesi Yaşar Kemal Mahallesi belirlenmiştir. Buraya tahliye edilenler kentsel dönüşümden önce Kadifekale'de yaşamaktaydı. Buna bağlı olarak belirlenen ikinci bölge ise Gürçeşme bölgesi olmuştur. Her iki bölgeye uygulanan anket soruları arasında var olan demografik ve yapısal sorular her iki bölgenin de birbiriyle yakın bir yapıda olduğunu ortaya koymuştur. Oluşturulan hipotezlerden ilki her iki bölgenin de benzer özelliklere sahip olduğunu sınırlı nitelikte hazırlanmıştır. İkinci hipotez kentsel dönüşüm sonrası ortaya çıkan oluşumların sermaye özelliklerini olumsuz etkilediğini ve yeni sermaye oluşumlarını teşvik ettiğini iddia etmektedir. Üçüncü hipotez kentsel dönüşüm sürecine bölgede yaşayanların dahil edilmemesiyle mekana anlam yüklenememesine böylece mekânsal kimliklerin inşa sürecinin eksik kaldığını iddia etmektedir. Dördüncü hipotez ise kentlilik kimliğini meydana getiren şeyin toplumsal sermayenin bir fonksiyonu olduğunu iddia eder. Bu ana hipotezlerin yanı sıra yedi tane de alt hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezler temelinde açık ve kapalı uçlu sorulardan

oluşan anket formları hazırlanmıştır. Örneklem grubu basit tesadüfi örneklem belirleme tekniğiyle oluşturulmuştur.

Daha önce yapılan kentsel dönüşüm projeleri göz önünde bulundurulduğunda görülüyor ki yapılan dönüşümler bölgede yaşayan halk için tepeden inme bir özelliğe sahiptir. Bu yüzden kentsel dönüşüme ilişkin verilen tepkiler tamamen karşıt ve direniş şeklinde olabilmektedir. Ancak bu tez kapsamında uygulanan anket sonuçlarına göre kentsel dönüşümün bölgeye sağlayacağı yenilikler ve imkanlar neden gösterilerek süreç olumlu karşılanmaktadır. Özellikle kentsel dönüşüme uğramış kişilerin yaşadığı bölge olan Uzundere'de kentsel dönüşüm sürecini olumlayan ifadelere sıkça rastlanmıştır. Memnun değilim diyen %12,9, tahliye edildikleri bölgede ki şartların iyi olduğunu fakat kentsel dönüşümle büyük bir rahatlık yaşamadıklarını dile getiren %10'un dışında ifadeler olumludur. Kentsel dönüşümden memnun olunmayan nokta büyük oranda ekonomik temellidir. Kentsel dönüşümle birlikte işlerini kaybedenlerin yanı sıra Uzundere'de görüşülenlerin %55'i evlerinin değerinin altında gittiğini ve borçlandığını belirtmiştir. Ekonomik sermayenin yetersizliği kentsel dönüşümün memnuniyet düzeyini belirlemektedir. Kentsel dönüşüm projeleri yapılırken arazi analizleri ve bölgesel uygunluğunun tespitinin yanı sıra alanda yaşayan aktörlerin sahip olduğu sermayeler ve proje sonunda sermayelerin etkilene düzeylerinin tespiti sosyolojik olarak uygun bir alt yapının olup olmadığının değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Anketlerin sonucundan elde edilen veriler istatistik programı yardımıyla tablolaştırılmıştır. Her iki görüşme grubu için frekans tabloları oluşturulmuştur. Frekans tablolarından çıkan verilerin yüzde ve geçerli yüzdeleri üzerinden karşılaştırmalar yapılarak yorumlanmıştır. Hipotezler temelinde yapılan karşılaştırmalardan elde edilen sonuçlara göre kentsel dönüşüme uğrayan bölgede ekonomik sermayenin olumsuz yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Yaşanan kentsel dönüşüm sonrası yerinden edilen sakinlerden %55,6'sı çalışmadığını belirtmiştir. Yani emekli, öğrenci ya da ev kadınıdır. Bunların içinde %46,9'u zaten çalışmadığı (emekli, ev kadını) için taşınmayı kabul ettiğini belirtmiştir. %4,7'si ise işsiz olduğunu belirtmiştir. İşsizlik sorunu bölgenin kent merkezine uzak olmasında ve ulaşım probleminden kaynaklanmaktadır. Özellikle örneklem grubunun Kadifekale gibi merkezi bir bölgeden tahliye edilenlerden oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda bölgede yaşayanların %43,5'i kentsel dönüşümü olumsuz ifadelerle tanımlamıştır. Bu olumsuz tanımlamanın altında %20,1'i ekonomik ifadeler kullanırken, %12,6'sı geleneksel değerlerinden ve mahalle kültüründen uzaklaşmaktan bahsetmiştir. Kadifekale'de yaşayanların %48,2'sinin müstakil, %51,8'inin maksimum üç katlı apartmanlarda oturdukları göz önünde bulundurulduğunda kentsel dönüşüm sonrası çok katlı binalara

taşınmış olmak “yakınlığı, mahalle sıcaklığını yok ettiğini” belirten ifadeler kullanılarak süreç olumsuzlanmıştır.

Kentsel dönüşüm belirli sosyo ekonomik seviyedeki kişileri bir araya toplayan bir oluşumdur. “Bu sadece kentsel dönüşüm sonucunda meydana gelen bir durumdur.” çıkarımını yapmak elbette ki mümkün değildir. Kentleşmede uygulanan neolibarellik politikalar mahalleleri yok etmiş her biri birbirinin aynı güvenli siteler meydana getirmiştir. Yapılacak kentsel dönüşümlerden beklentiler de bu şekilde güvenli modern sitelerin yapılmasıdır. Bu durumda belirli fiyattan satılan evler benzer ekonomik gelir ve meslek grubundan kişilere hitap eder hale gelmektedir. Bu durum akrabalık ilişkileri dışında çeşitli gelir ve meslek gruplarından kişilerle sosyal sermayelerini destekleyecek ilişkiler kurmasını engellemektedir. Bu durum tezde verilerle desteklenmektedir.

Tez genelinde kentsel dönüşüm projelerinde planlama açısından eksik olan sosyal ve kültürel sermayeleri destekleyecek uygulamaların olmadığıdır. Anket formunda Uzundere'deki görüşmecilere kentsel dönüşümden beklentileri Uzundere'deki görüşmecilere ise kentsel dönüşüm sonrası beklentilerinin altında kalan şeylerin neler olduğu sorulduğunda konuyla ilgili cevaplar alınmıştır. Uzundere'deki görüşülenlerden %11,7'si sosyal imkanların yetersizliğinden şikayet etmektedirler. %19'unun da belirttiği gibi tahliye edildikleri bölgenin kent merkezine uzak olması şehrin diğer bölgesindeki sosyal faaliyetlerden yararlanmalarını da engellemektedir. Henüz dönüşüme uğramamış mahalle olan Uzundere bölgesinde dönüşümü gerektirecek alt yapı eksikleri vardır. Dönüşüm planlanırken sadece bu eksiklikler değil Bourdieu'cü anlamda sermaye eksiklikleri de tespit edilmelidir. Dönüşüm sonrasında Bourdieu'cü anlamda sermaye oluşumlarını destekleyecek planlamalar yapılmalıdır. Ancak her iki alanda da uygulanan anket çalışmalarının sonuçları gösteriyor ki kentsel dönüşüme uğramadan önce var olmayan sermaye oluşumları kentsel dönüşümden sonra da desteklenmemiştir. Var olan sermayeler de korunamamıştır.

Kaynakça

- ALKAN, A. (2002). *20. Yüzyıl Kenti*. İmge Kitabevi.
- ARCAN, A. (2014). *Batıda Kent ve Kentleşme Kuramları; Marx, Durkheim, Pirenne, Weber ve Wirth'de Kent*. (içinde), ÖZDEN, K. *Kentleşme Yazıları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- AYDEMİR, M. A. (2011). *Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri (Topluluk Duygusu ve Sosyal)*. Doktora Tezi. Konya: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAL, H. (2011). *Kent Sosyolojisi*. Isparta: Fakülte Yayınevi.
- BOURDIEU, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. Londra: Routledge and Kegan Paul.

- BOURDİEU, P. (2000). *Pascalian Meditations*.
- BOURDİEU, P. (2003). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- BOURDİEU, P. (2010). Sermaye Biçimleri. Ş. M.-Ü. Ahmet (içinde), *Sosyal Sermaye, Kuram, Uygulama, Eleştiri* (s. 45-75). İstanbul: Değişim Yayınları.
- FLANAAN, W. G. (1994). *Contemporary Urban Sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FRİSBY, D. (2002). *Georg Simmel*. London and New York: Routledge.
- GÖKER, A. A.-E. (2014). Kent Sosyolojisini Bourdieu ve Wacquant ile Düşünmek. *Cogito*, 121-138.
- GÖKER, E. (2007). "Ekonomik İndirgemeci Mi Dediniz?" *Ocak ve Zanaat* (içinde), ÇEĞİN, G vd.
- GÖRMEZ, K. (2004). *Bir Metropol Kent: Ankara (Sosyal Yapı – Kimlik – Yaşam)*. Ankara: Odak Yayın.
- ÖZDEMİR, E. (2010). "Kentın Tanımlanmasında Sosyolojik Yaklaşımlar: Toplumsal Süreç Ve/Veya". *İdeal Kent Dergisi*, 44-77.
- SERTER, G. (2013). Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram. *TMMOB Şehir Plancıları Odası*, 67-77.
- SİMMELE, G. (1996). Metropol ve Zihinsel Yaşam. *Cogito*(8).
- WOLF, R. A.-A. (2015). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. Ankara: Doğubay Yayınları.